

Žemaitėška rašta metā: keravuokem ton, kon gavuom ēš pruotieviu

Bėngontėis 2023 metams, Plungės rajuona savėvaldībės tarība 2024 metus paskelbė Žemaitėška rašta metās. Tas znuočėj, ka šimeta daug diemesė skėsem sava prigimtėnė žemaitiu ruodā, vo dā daugiau – raštou. Tuokė mėslė Plungė pasiūluojė Žemaitiu kultūras draugėjė, plungėškė anon patūravuojė, vo dėdėliausis okatninks keravuotė žemaitiu ruoda ē rašta – Plungės rajuona savėvaldībės mers Klėšuoņis Audrios. Ta anon ē šnekėnam – aple žemaitiu ruoda, rašta ē diel kuo tus dalikus rėk keravuotė. Tėisa sakont, mūsa mers – aukštaitis nu Ruokėškė, no ož žemaitiu ruoda ons mūro stuo – kap jė ož sava prigimtėnė.

– Savėvaldībė šius metus paskelbė Žemaitėška rašta metās. Tamsta bovā dėdėlė okatnos ton darītė, patūravuojė ē patė mėslė, vo pasčiau ē pruograma. Kāp mėslėji – a tas ir rėkalinga?

– Žėnuomās, ka rėkalinga. Priš puora metu sīkio so kėtuoms regėjuona savėvaldībėms bovum paskelbėn Žemaitiu kalbuos metus. Bova sorėktavuota pruograma, katruo toriejim gražiūm inicetivu. Vėina ēš anūm – lituanistės Barnėškienės Ritas ēšlėsta žemaitėška kninga „Žemaitė givėnėms“. No dėdėlė poiki – skaitė ē vākā, ē pāugėn. Tas znuočėj, ka žmuonis nuor žėnuotė sava šaknis, ka tas daug kam ir

nuognė iduomė. Vo šalėp ruodas jug sīkio ēn ē rašts. Tėp, ka keravuotė rėk ē ton, ē ton.

– Pats esi aukštaitis ēš Ruokėškė. Ta iduomė, diel kuo ta žemaitiu ruoda ē rašts Tamstā tuokėi brongė?

– Žemaitiu kalba ir mona babas, mona tieva mamas, katra bova kėlosi nu Žemaitiu Kalvarėjės, kalba. Žemaitiu ruoda gėrdiejau nu mažomies, rasiet nu kuokiūm trėjūm metu. Ta mon žemaitiu ruoda – ē vaikistės atmėnėmā, ē kažkuokė prasmė egzuotėka. Tėisa sakont, aš augau pas babas, no ana rokavuos tik literatūrėškā. Vo kumet pas anon atvažiava sesou – Borbienė Magdė ēš Žemaitiu Kalvarėjės

Mers Klėšuoņis Audrios ēr vėsomet žemaitėškā basėrokoujonti mėla-satėškė Ėndrėjauskienė Rūta par švėnta Ruoka Stalgienūs.

– tumet aš ēr ēšgėrdau žuodius kramė, kriopis ē kėtus.

Atmėno, moni šuoks ēštėka – žmuogos šnek, vo aš nasoprnto, kon. Ė na tik aš. Bova tuoks nutėkėms: mona tievs nuvezė ton Magdė pri akiūm daktara i Ruokėški. Ana vėina pati nuejė i kabineta, vo ēšejosi seselė klaus, kas galiptom ēšvers-tė, nes nieks latvėškā nasoprnt. No roka-vuos ana na latvėškā, vo žemaitėškā, ē tėp truopnė, ka ē luocna sesou mėnkā kon ta-soprata.

– Šėndėin torem truopniūm žemaitiu, katrėi dėdėlė mīl sava tradicėjės, ruoda, no tonkė gėrdam

ē ton, ka žemaitė tievā so sava vākās rokoujės bėndrėnė kalbo. Kāp mėslėji, a tas kel kuokė griesmė mūsa kalbā?

– Mėslėjo, ka kel. Dėdėlė nuorietiuo, ka mūsa vākā, anūkā rokoutomės žemaitėškā, ka nabėjuotom ē nasėsarmatītom. Nes žemaitiu ruoda – mūsa pruotieviu ruoda, ē nieks kėts, kāp mes patis, nagal tuos ruodas ēškeravuotė.

Teisibė sakuoma: savamė kraštė pranašo nabūsi. Tėp ē jaunūmenė – pakol ir čė, žemaitėškā rokoutėis nanuor, vo kāp ēšvazioun i Vėlnio a Kauna, jė tėn anus sotinkam, ta tumet jau

dėdėlė būn pasėėlgėn žemaitėškas ruodas. Nes anūm aplinka tėn žemaitėškā narokoun, vo pašnekietė so savėškės tėp, kāp ka pas tievus nomūs, nuognė nuorės. Tėp pat ē so tās, katrėi ir ožsėinie – Londuonė, Kopėnha-guo a kor kėtor rokou-jės anglėškā, vo grīžėn a sotėkėn sava krašta žmuonis, tujau pārėn ont žemaitiu kalbuos. Ton pastebiejau bėndraudams so Pasaulė lietoviu bėndruomenės pėrmėninkė Henkė Dalė, katruos mama kėlosi nu Alsiediu. Kāp tik ana atvažioun čė, tėp ēš sīkė natūralė praded žemaičioutė. Vo, kon znuočėj tvėrtė pamatā!

Kumet kalbėnė gro-

pė ir maža ēr oždara, tumet kalbā ēšlėk-tė lėngviau, no mes dabā esam gluobalė, vėsor keliauėjėntis, vė-sor gīvenontis, tėp ka griesmiūm kalbā – daug. Ė jė ni čiut napatūravuosem, jė namiliesem sava ruo-das, rašta, tradicėju, tumet nieka gīva ē nablėks.

– Vo kon darītė, kad ta mūsa kalba gīvoutom?

– Jė nuorem, ka kalba būtom gīva, rėk rokoutėis. Ė na tik rokoutėis, no ē rašitė žemaitėškā. Nes ton, kas pasakīta, nuognė grėt ožmėrštam, vo tas, kas ožrašīta, tor ēšlėiktamōjė ver-tė. Mėslėjo, ka mums rėk torietė sava rašta kultūra. Ė tas nier kuoks nuors separatizmos, vo tik sava šaknūm žėnuojėms ē gerbėms. Šaknūm, katras rėk keravuotė ē gaivintė. Kuožnam so-pratingam žmuogou, katras gīven Žemaitė-juo, nasvarbo, ar ons žemaitis, a nė, privalo gerbtė tuo krašta kalba, rašta, tradicėjės, vo tou patio – ē vėita, katruo gīven.

Dėdėlė vertėno ton, ka pruofesorė Pabrie-ža Jūzaps, Žebrauskis Algėrds ē kėtė Žemai-tiu kultūras draugė-jės prietelė pasiūluojė 2024 metus skelbtė Žemaitėška rašta me-tās. Tėkous, ka ē kė-tas savėvaldībės būs okatnės jungtėis.

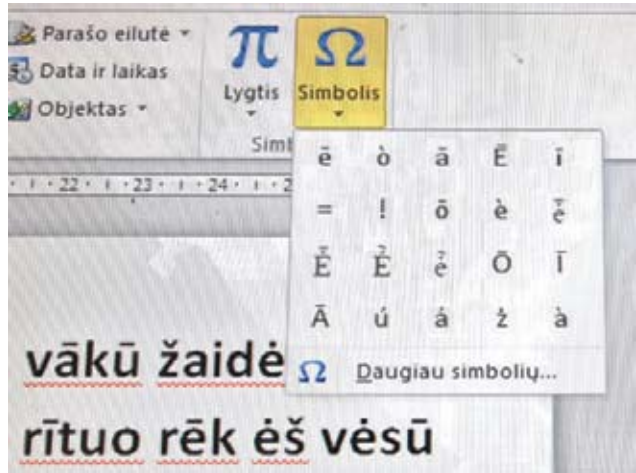
Sorėktavuojiem tūm metu pamėnavuojėma pruograma, interesantu natrūkst, istai-gas okatnė dalīvaun, pruofesorios Pabrie-ža saka, ka vėskas poikė. Vo ons – dėdėlis

NUKELTA | 2 PSL.

ŽEMAITIŠKS raštas

ĖLGŪJU BALSIO RAŠIBA

Tonkė vartuojemu simbuoliu lėntelė.

DĖKUO RAŠITĖ

Kalbėninkā skēr kelis balsiu ėlgomus. Muokslėninku raštė tus skėrtomus ruoda vadėnamėjė diakritėnė žėnklā. No paprastims žmuonims ožtenk sosėskėrstitė balsius i trumpūsius ėr ėlgūsius – tėp lėngviaus.

Jablonskis Juons pasiūluojė lietoviu bėndrėnė ėlgōji „ū“ – jug ė ėekā, ė latvė rašō so brūkšnelio. Priš Ontrōji pasaulėni kara žemaitė vėn tonkiaus pradiejė rašitė žemaitėškā. Žemaitis kalbėninks Salys

Ontuons pritarė klierėka Jorgotė Bruonisluova somanimou – rašitė ė kėtus ėlgūsius balsius so brūkšnelės (ā, ē, ī). No po kara žemaitėškė rašimā bėngies – prasėdiejė jouda vėsakuo cėntralizacėjė...

Atgėmėma laikė žemaitė apėntās sosėmėslėjė rašitė. Bova atsėmintė Pabriežas Jorgė Ambraziejaus ėlgėjė – aa, ee, ėė, oo. Vo ka jau leidiklas ė spaustovės sostėpriėjė, kalbėninku Pabriežas Jūzapa ėr anuo muokītuojė Gėrdenė Aleksa patartė žemaitė par nauji

pradiejė ėlgūsius rašitė so brūkšnelės ont vėršo. Diel bėndruos tvarkuos atmesta „y“, ė dabā torem vėsa ėlgūju balsiu rinkėni: ā, ē, ė, ī, ō, ū.

KUMET RAŠITĖ

A tik nabūs ėlgūju rašiba pats sunkėsis daliks vėsuo žemaitiu gramatėkuo! Ėe ragėnėms rašitė kāp šnekam a gėrdam – klastings...

Ligioutėis gal i lietovius – jug esam gėmėnės. No žemaitėms ėlgėjė jou tink ėr anėi raša valog savės: slidi (liet. slidi, slidu), stebūklos (liet. stebuklas), mažāsīs (liet. mažasis), dailėsis (liet. dailusis), skūsīs (liet. skūsis), šnekās (liet. šnekasi).

Ėlgāsīs balsis ba kėrtė ir tarams trumpiau, no raštė būtėniausė rėk ėšlaikitė pamatėni ėlgoma: vākā, gīventė, drūktūsūs.

Tonkė žemaitiu ėlgėjė atėtink lietoviu bėndrėnės dvėbalsius ė nuosėnės: lėstė (liet. leisti), matā (liet. matai), gražiū (liet. gražiu), kōsnis (liet. kašnis).

KUMET NARAŠITĖ

Nikorieu nagal rašitė ėlgūju kėrcioutam trumpam balsiu pažėnklintė – ons ir tik posėlgis:

raša (liet. rašo), leda (liet. leda). Jug ė lietovė napsimėslėjė ėlgūju „a“ ar „e“ daiktavardiu „galas“ a veiksmazuodiu „meta“ ožrašitė.

Ba ėlgūju ir rašiomis dvėbalsė ė dvėgarsė (jė tik nier būtėna rėkala): kōisis, klumpis, šertė.

Ė galūnie, kumet nier kėrtė, ožtenk trumpūju: balsiu, raštu, puopierātiu; kninga, lapa, nuosėnė. Jug žemaitiu kalbuo nuosėniu sovės nier!

Kas nuor gėlintėis i „rašitė / narašitė“ pluonībės – tor sosėėiškuotė A. Gėrdenė ė J. Pabriežas kningelė „Žemaičių rašyba“ (gal ėtė ėr i svetainė www.zemaitiuzeme.lt). Kėts žingsnis – jau i J. Pabriežas monografėjė „Žemaičių kalba ir rašyba“...

KĀP RAŠITĖ

Lietovėškuo klavėturuo tatorem tiktās „ū“. Vo kėtus žemaitėškus ėlgūsius galem ožrašitė dom būdās.

Word'a iterpėmūs („Insert“) torem šmuota simbuoliu – ėe ėr ėiškuokem mūsa ėlgūju. Gera naujina – vėn rašidamis žemaitėškā ėlgūsius balsius staigė rasem tonkiausė vartuojemu simbuoliu lėntelie. Prasta naujina – kažėn ar ėšgausėm ėlgōji „ė“

ba šrifta „Palemonas“.

Galem atlėktė ė kėta veiksmā: laikidamis nuspausta kairi spogti „Alt“ renkam nustatīta ketoržėnkli. Gera naujina – vėn rašidamis žemaitėškā ketoris „mažūsūs“ ėlgūsius ba varga isėminsem ė mitrė paraisem. Prasta naujina – a muokiesem ėšgautė ėlgōji „ė“...

Ėlgūju ketoržėnklė:

Ā – Alt + 0194 / ā –

Alt – 0226

Ē – Alt + 0199 / ē – Alt + 0231

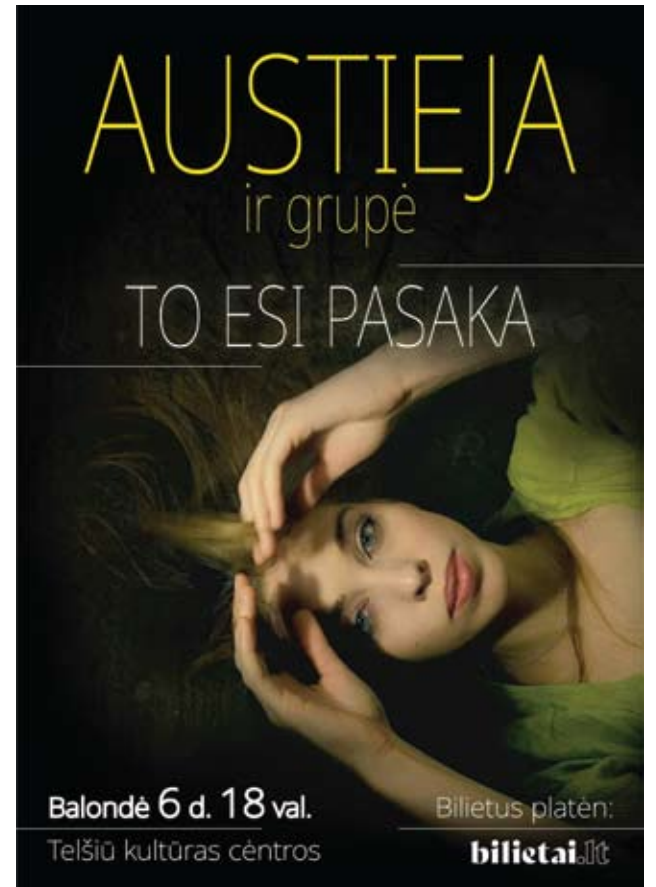
Ī – Alt + 0206 / ī – Alt + 0238

Ō – Alt + 0212 / ō – Alt + 0244

Teisingā – jug torem ė muobėliūsūs. Ė gera naujina – naujėjė aparatā jau tor ė mūsa ėlgūsūs! Rėk bėški palaikitė nuspausta trumpōji balsi.

Sotaisė

Vaitkos Kėstotīs

Žemaitėška rašta metā: keravuokem ton, kon gavuom ėš pruotieviu

ATKELTA IŠ 1 PSL.

autuoritets. Tėkiekėmuos, ka vėskas būs ėr iduomė, ėr aktualė. Tėisa sakont, bova rokoujėntiu, ka pruogramā mėnkā pėningūm tadaviem, no jug tam, kad patūravuotė sava ruoda ė rašta, milijuo-na ė narėk. Pradiėkem nu paprastūm darbieliu. Svarbiausė – ka daugiau kor tuos sava ruodas gėrdietomem, ka daugiau kas žemaitėškā rašitom. Ė nabėjuotom ton daritė.

– I Žemaitėška rašta metus isėtraukė ė kultūras laikraštis „Žemaičių saulutė“. Nu šiuol ketorė laikraštė poslapė būs sorėktavuotė žemaitėškā.

– Savėvaldībės tarība šimeta pritarė, ka rėk skėrtė pėningieliu laikraštiau „Žemaičių

saulutė“. Ta so redakcėjės žmuonėmis sotariem, ka bėn dalės tuo laikraštė torietom būtė lėdama žemaitėškā. Jug ton ė laikraštė pavadėnėms ipareiguo – „Žemaičių saulutė“. Aiškės, ka pradiuo būs sunkiau, no sīkio ėe būs ė muokīmuos – vėinims rašitė, vo kėtims skaititė. Mėslėjo, ka būs vėsā feinė ėšmuoktė žemaitiu rašības taisīklės, ėš atmintėis ėspeštė ėr ėš naujė atrastė žuodius, katrūm jau esam ožmėršėn ė skombiejėma, ė prasmė. Tėp ka ta mėslė par laikrašti gaivintė kalba – dėdėlė poiki. Žemaitėškom laikraštiau pridous ė gīvastėis, ė gaivomuos. Ė tas, kas gerb sava ruoda, napabėjuos skaititė žemaitėškā.

Vo jug šimeta dā – Pasaulė žemaitiu dailės paruođa. Sova-

Mera Klėšuo-nė Audriaus dėkavuo-nė kningas „Žemaitė gīvenėms“ autorė Barnėškienė Ritā.

žious daug žemaitiu ėš vėsuos Lietovuos ėr ožsėinė, ė jė laikraštis aple anus parašīs žemaitėškā, tėkous, vėsė būs okatnė pārskaititė.

I pruograma esam itraukėn ė žemaitiu rašta muokīmus. Anėi torietom būtė dėdėlė

iduomė ė populiārė. Rokoutėis mes kap ė muokam, vo rasiem jau ėciesos muokietė ožrašitė ton, kon šnekam a mėslėjem? Nuognė poikos ir žemaitėšku skaitīmu konkursos, ruods, šėrdi gluosta kuožnos žemaitėšks žuodis, kuožnos puo-

sakis. No rašitė mums dā rėk muokītėis – rašta taisīkliu, kultūras. Vo ėe ė būs ta pruoga ė patims kažkon ėšmuoktė, ė kėtus paokatitė. Žiaurė gera inicetīva.

Tėisa sakont, kelės inicetīvas ėš tuos pruogramas jau atlėktas – vākūm bibliotėkuo veik poiki Plungės kriziū cėntra gīventuoju darbūm paruođelė (žemaitė gīvenima – žemaitėškė pavadinimā), vo folkliuora ansablė „Gondinga“ žemaitėška pruograma „Juomarks“ tuoki poiki, kad anon vėsam svietou gal ruoditė.

–Vo kāp mėslėji, a kėtims mes esam iduomė so sava majėdnė ruodo ė rašto?

–Aiškės, ka tėp. Ė jou majėdniau, jou geriau. Tėi skėrtomā ėr ir

pats iduomoms – kalbuos, rašta, dainūm, šuokiu, drabožiū. Žemaitė, aukštaitė, sovalkietė, dzūkā, Mažuoji Lietova – vėsė esam kėtuokėi, no naprastesnė vėins ož kėta. Esam nadėdėlis krašts, no so tortingo torėnio. Ė torem stuoruotėis ton torėni keravuotė ė kou iduomiau pateiktė kėtims, ka pamatītom, kuokės truopnės mūsa šaknis. Jug maluono klausītėis, kāp rokoun mūsa Koprelitė Alduona, kāp dainioun ėr ož sava dainės vėsuos Lietovuos mīlama ir Gėndvėlātė Austiejė, kāp poikė žemaitėška žuodi valda Barnėškienė Rita, Daukontātė Adelė, Stražinskātė-Glinskienė Irena ė kėtė mūsėškė. Vėskas tas ir nuognė autėntėška, vertinga ė verta pagarbuos ė keravuo-jėma. Ton šimeta ė darikem!

Plungės rajuona savėvaldībės mera Klėšuo-ni Audrio Šnekė-na ėr anuo atsakīmus i žemaitiu kalba vertė Liūniėnė Lina

Lietuvių kalbos ateitis – mūsų visų rūpestis

Kovo 1 d., penktadienį, 16.30 val. Plungės viešojoje bibliotekoje įvyko renginys, skirtas LIETUVIŲ KALBOS DIENOMS paminėti. Į renginį atvyko buvusi plungiškė (gimė Plungėje, baigė anuometinę Plungės 3-ąją vid. mokyklą), dabar Klaipėdos universiteto profesorė, habilituota mokslų daktarė lietuvių kalbininkė Dalia Kiseliūnaitė. Ji – tarptautiniu lygiu pripažinta baltistė, nykstančios kuršininkų kalbos žino-

Klaipėdos universiteto profesorė, habilituota mokslų daktarė lietuvių kalbininkė Dalia Kiseliūnaitė.

vė, tirianti Mažosios Lietuvos etninę kultūrą ir kalbą. Praėjusių metų pabaigoje Lietuvių kalbos institutas išleido mokslininkės monografiją „Kuršių nerijos kuršininkų kalba. I dalis. Fonetika ir fonologija“. Už pamario etninės kultūros ir kalbos paveldo puoselėjimą 2023 m. D. Kiseliūnaitėi skirta Kuršių nerijoje, Karvaičių kaime, 1776 metų sausio 9 dieną gimusio Martyno Liudviko Rėzos vardo kultūros ir meno premija. Daugelį metų premijos laureatė vargonuoja Nidos evangelikų-liuteronų bažnyčioje liturginių apeigų metu, yra aktyvi neringiškių evangelikų-liuteronų bažnytinės bendruomenės narė. D. Kiseliūnaitė – taip pat Liepojos universiteto garbės daktarė, apdovanota Latvijos Respublikos Pripažinimo kryžiaus II laipsnio ordino Komandoro kryžiumi, Baltijos Asamblėjos medaliu.

Daugeliui plungiškių ne tik žinomas, bet ir pažįstamas prieš keletą metų po Plungę sukūręs, ją ir plungiškius filmavęs režisierius Arvydas Barysas. Jis – dokumentinių filmų apie tarmes ir etnografiją („Visos tarmės gražiausios“), kuršininkų kalbą („Išbarstyti žodžiai“), Plungę („Plungės kraštas“, 2021) kūrėjas. D.

Kiseliūnaitė visiems šiems filmams parašė tekstus.

Prelegentė kalbėjo tokiomis temomis:

1. Bendrinės ir valstybinės kalbos statusas, raštingumo lygis, kalbos politika.
2. Mūsų kalbos atsparumas kitų kalbų įtakai.
3. Šnekamosios kalbos ir tarmių santykis su bendrine kalba.
4. Ar saugome ir puoselėjame savo kalbą? Kas priklauso nuo kiekvieno iš mūsų?

Kalba – mūsų visų kasdienė duona. Lektorė mielai atsakė į dalyvių klausimus.

Buvo tikrai aktualus, įdomus, gyvas susitikimas.

Ir klausiti, ir gauti – visus maloniai kviečiame ir visų laukiame!

Genutė Matevičiūtė

Tie mano prancūzai!

Jau penktus metus jie bibliotekoje man neduoda ramybės! Kaskart vis randasi gražių pasiryžėlių pramokti prancūzų kalbos. Vieni atkaklūs, nepaleidžia manęs jau kelinti metai, kiti pasirodo pusmečiukui ir dingsta, bet jų vieton stoja kiti... Čia grynai kaip toje J. Biliūno pasakoje, ta prancūzų kalba – tarsi ilgas ir sunkus kopimas į laimės žiburį...

Negašdinu, negašdinu, kartais būna ir labai džiugių susitikimų! Štai praėjusį antradienį kaip visada skubėdama, kaip visada pozityviausiai nusiteikusi pasirodo Raimonda: „Mokytoja, šiandien ateinu nepasirodusi, tad kad negaučiau dvejeta, atnešu jums

Prancūzų kalbos kursų dalyviai.

„Mažasis princas“ įvairiomis kalbomis.

dovana! Na, jau daug metų pažįstu Raimondą, bet ji vis moka nustebinti. Ir ta dovana – „Mažasis princas“ žemaitiškai. Pasiziūriu namuose – „Mažąjį prinčą“ nejučia beturinti lietuviškai, latviškai, lenkiškai, vokiškai, be abejo, prancūziškai ir portugališkai, tad žemaitukas „Mažasis Princos“, į žemaičių kalbą išverstas J. Pabrėzos (vertimą inicijavo ir koordinavo M. Čiuželio labdaros ir paramos fondas) pataikė į labai savą būrį. Liečiu tas knygeles, vartau, jos visos mielos, panašios, bet mano prancūziškasis leidimas vienintelis toks – su 32 psl. priedu testų, žaidimų, užduočių, tikrinančių jūsų skaitymo atidumą, geografijos ar astronomijos žinias arba, pvz., – net baisoka! – gali „išsiburti“: sąžiningai atsakęs į 10 klausimų, sužinai, kas esi – avis, lapė ar gyvatė... Nors puikiausiai moku žemaitiškai ir skaityti, ir rašyti ir branginu savo gimtąją tarmę, bet pasaulio klasiką renkuosi skaityti prancūziškai...

Visi, kurie norėtumėte kopti į tą laimės žiburį, „Mažąjį prinčą“ skaityti ne tik žemaitiškai, bet ir prancūziškai, esate laukiami Plungės viešojoje bibliotekoje-laikrodinėje kiekvieną antradienį 17.00 val.

Professeur de français Genovaitė Matevičiūtė

KVIEČIAME DALYVAUTI MOKSLINĖJE KONFERENCIJOJE

ŽEMAITIJA PAŽENKLINTOS ASMENYBĖS: NUO KŪRĖJŲ IKI LEGENDINIŲ HEROJŲ

2024 m. rugsėjo 20-21 d. Plungėje, Žemaičių dailės muziejuje.

Konferencijos tikslas – per pasakojimus apie asmenybes, jų kūrybą bei visuomeninę ir kultūrinę raišką atverti Žemaitijos praeitį ir savitumą. Manome, kad skvarbesnis žvilgsnis į socialiai aktyvaus asmens biografiją, jo reikšmingą indėlį istorijoje leistų išryškinti regiono autentiškumą.

Kviestume „atrasti“ žemaitiškus pėdsakus ir biografijose asmenų, kurie kilme nesusaistytį su šiuo kraštu, tačiau jame paliko prasmingą žymę (pavyzdžiui, Juozas Tumas-Vaižgantas).

Norėtume, kad dėmesio nestigtų ir tiems, kurie gyvendami periferijoje savo idėjomis, sumanymais, išradimais ar vizijomis gebėjo pranokti laiką (pavyzdžiui, „žemaitiškojo garlėkio“ konstruktorius Aleksandras Griškevičius), nors amžininkų neretai laikyti keistuoliais.

Ragintume prisiminti ir tuos, kurių biografinis pasakojimas virto legenda (pavyzdžiui, Tadas Blinda) ir išvirtinto atminties kultūroje.

Regiono savastį kuria ir palaiko ne tik realūs žmonės, bet ir legendiniai ar kūrėjų vaizduotėje gimę herojai (pavyzdžiui, Palangos Juzė ar žemaitis Kukutis). Dėl jiems suteiktų charakteringų bruožų fikciniai veikėjai taip pat yra spalvingi Žemaitijos reprezentantai.

Tad konferencijos organizatoriai laukia pranešimų apie su Žemaitija susietus:

* Kūrėjus (dailininkus, rašytojus, muzikus ir kitus)

* Visuomenės, politikos, dvasinius ar karo veikėjus

* Vizionierius „keistuolius“, pranokusius savo laikmetį

* Legendinius asmenis ir herojus

* Asmenybių vaizdinius atminties kultūroje

Pranešimų temų ir anotacijų (iki 200 žodžių) lauksime iki kovo 25 dienos el. adresais: dangirasmačiulis@yahoo.com; jolantaskurd@gmail.com; s.zeimiene@gmail.com

Konferencija yra IX Pasaulio žemaičių dailės parodos renginys. Pranešimų trukmė – 20 min. Pranešimų pagrindu parengtus straipsnius numatoma publikuoti recenzuojamame mokslo leidinyje.

Žemaičių dailės muziejaus inf.

„Skaitysiu knygas, gersiu kavą, klausysiuosi muzikos ir uždarysiu duris“ (J. D. Salinger).

„Knyga yra durys. Per amžių amžius. Knyga – durys į kitą vietą, į kitą širdį ir kitą pasaulį“ (Catherynne M. Valente – amerikiečių rašytoja, fantastinių romanų autorė, poetė ir literatūros kritikė).

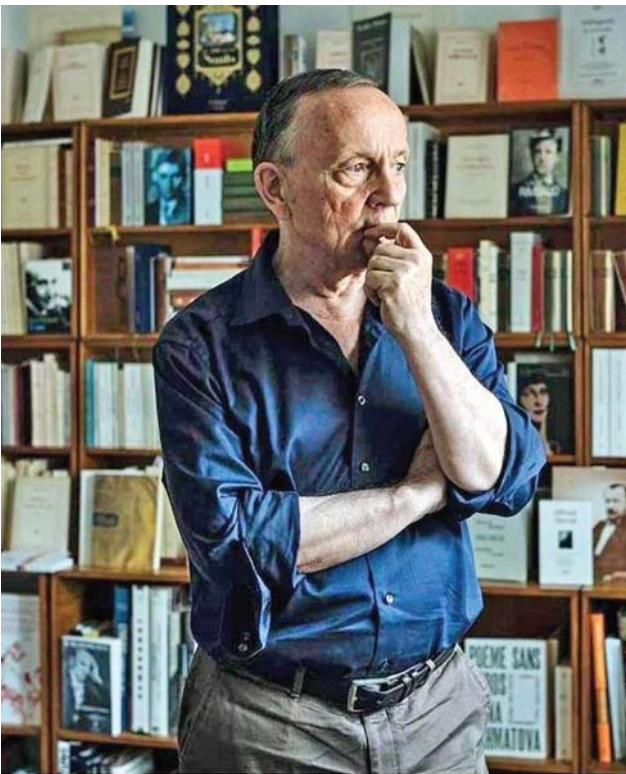
„Skaityti ar rašyti – tai įveikti ribas, visokias ribas – odos spalvos, lyties, amžiaus, erdvės ir laiko. Skaitymas ar rašymas veda į begalinę kelionę, kuri mus sukrečia, o paskui praturtina.“

Tikroji kelionė turi pradžios tašką, bet neturi pabaigos.

Odisėjas, skaitytojas ar rašytojas, negrįžta į Itakę, bet siekia jos išvengti. Kelionė jam svarbiau nei tikslas“ (Éric-Emmanuel Schmitt – prancūzų ir belgų dramaturgas, novelių rašytojas ir romanistas, taip pat kino režisierius. Jo pjesės pastatytos daugiau nei penkiasdešimtyje pasaulio šalių).

NE VILNIAUS KNYGŲ MUGĖ

Apie knygas, jų skaitymą ir rašymą

Christian Bobin.

„Kodėl rašome knygas. Kodėl eikvojame savo jėgas ir valandas rašydami knygą po knygos, gyvenimo keliu rinkdamiesi kūrybą iš minties ar grožio. Kam miegoti, mylėti, kam imtis visko, kad parašytume knygą, dar vieną knygą. Filosofai sako: dėl žinojimo. Poetai sako: dėl švelnumo. Tačiau, kad ir kaip greitai jie atsilieptų, juos aplenkia atsakymas, visada ateinantis, iš visur siunčiamas: kad būtum mylimas. Dėl garbės būti mylimam“ (Christian Bobin – prancūzų rašytojas ir poetas).

Orhan Pamuk.

„Rašau, nes turiu igimtą poreikį rašyti. Rašau, nes nemoku dirbti įprasto darbo kaip kiti. Rašau, nes noriu skaityti tokias knygas, kokias rašau. Rašau, nes pykstu ant jūsų visų, pykstu ant visų. Rašau, nes mėgstu visą dieną rašyti ir būti kambaryje.“

Rašau, nes galiu paimti ir pakeisti realaus gyvenimo dalį.

Rašau, nes noriu, kad visi kiti, mes visi, visas pasaulis žinotų, kokį gyvenimą gyvenome ir tebegyvename Stambule, Turkijoje.

Rašau, nes mėgstu popieriaus, rašiklio, rašalo kvapą.

Rašau, nes labiau už viską tikiu literatūra, romano menu.

Rašau, nes tai yda, aistra.

Rašau, nes bijau būti pamirštas.

Rašau, nes man patinka rašymo teikiama šlovė ir pajamos.

Rašau, kad būčiau vienas.

Rašau galbūt todėl, kad tikiuosi suprasti, kodėl aš toks, vis dėlto toks piktas ant jūsų visų, toks, vis dėlto toks piktas ant viso pasaulio.

Rašau, nes man patinka, kad mane skaito.

Rašau, nes pradėjęs romaną, esė, puslapį, noriu juos pabaigti. Noriu tai užbaigti.

Rašau, nes visi tikisi, kad aš rašau.

Rašau, nes turiu vaikišką tikėjimą bibliotekų nemirtingumu ir tuo, kad mano knygos stovės lentynose.

Rašau, nes įdomu į žodžius išlieti visą gyvenimo grožybės ir turtus.

Rašau, nes noriu pabėgti nuo nuojautos, kad yra vieta, tokia kaip sapne, į kurią privalau nueiti, bet aš niekaip negaliu ten patekti.

Rašau, nes niekada nežinojau, kaip būti laimingam.

Ir rašau, kad būčiau laimingas“ (Orhan Pamuk, turkų rašytojas, 2006 m. Nobelio literatūros premijos laureatas).

George Orwell.

Šešios George'o Orwello rašymo taisyklės:

1. Niekada nenaudok metaforos, palyginimo ar kokio nuvalkioto posakio, kuriuos dažnai matai užrašytus.

2. Niekada nevertok ilgo žodžio, jei gali vartoti trumpą, kuris reiškia tą patį.

3. Jei yra galimybė išbraukti žodį, visada taip ir daryk.

4. Niekada nenaudok neveikiamosios rūšies, jei gali naudoti veikiamąją rūšį.

5. Niekada nevertok svetimos kalbos posakio, mokslinio termino ar žargono, jei gali sugalvoti lygiavertį žodį, įprastai vartojamą tavo kalboje.

6. Prieš rašydamas ką nors kvailo, sulaužyk visas taisykles.

(George Orwell – anglų rašytojas ir žurnalistas, labiausiai žinomas už totalitarizmo ir stalinizmo kritiką romanuose „Gyvulių ūkis“ ir „1984-ieji“).

Medžiagą puslapiui paruošė Genutė Matevičiūtė

Užsisakykite popierinę „Žemaičių saulutės“ versiją!

Mieli mūsų skaitytojai, džiaugiamės galėdami pranešti, kad vėl leidžiama popierinė „Žemaičių saulutės“ versija!

Plungės rajono savivaldybė skyrė finansavimą metams, tad kviečiame pasinaudoti galimybe ir prenumeruoti laikraštį nuo š. m. kovo mėnesio.

Prenumeratą priimama tik tiesiogiai (paštas galės priimti tik nuo rudens ir tik 2025-iesiems metams) redakcijoje: laikraštį kiekvieną mėnesį atsiųsime paštu.

Prenumeratos kaina (įskaitant pašto paslaugas ir vokus) pusei metų – 12 Eur, metams – 24 Eur.

Kaip užsisakyti popierinę „Žemaičių saulutės“ versiją?

Parašykite el. p zemsaulute@gmail.com laišką, kuriame nurodote vardą, pavardę, tikslų adresą ir prenumeratos laiką.

Redakcija Jums atsiųs sąskaitos numerį ir kai gaus apmokėjimą, predės siųsti laikraštį.

Ramutė DRAGENYTĖ

Apie Lidijos Šimkutės kūrybą

TEKSTO INTONACIJA

Lidija Šimkutė žavi savo skaitymo intonacija. Pirmą kartą Lidiją Šimkutę išgirdau skaitant savo tekstus prieš keletą metų PDR, tuomet krito į ausį jos lėtas skaitymas, pauzės tarp žodžių. Retas kuris poetas geba itaigiai perskaityti savo tekstus, o Lidija savo tekstus skaito itaigiai, kai klausant girdisi tekstas ir teksto poetika. Intonacija tekstui yra vienas svarbiausių, gal net pats svarbiausias dalykas – ir išorinė intonacija, kai skaitoma garsiai, ir vidinė intonacija (vidinis ritmas), kai skaitoma tyliai. Intonacija yra pirminis dalykas, kuris pasiekia skaitytojo sąmonę ar pasamone. Skaitytojas per intonaciją tekstą priima patį savaime (per se), tekstą kaip toki, tik vėliau kyla vaizdai, svarbu reikšmės, teksto interpretavimas, analizavimas ir t.t.

LITERATŪRINIS KONTEKSTAS

Lietuvių literatūros kontekste autorę galima labiau gretinti su išėvijos poetais. Lietuvoje rašančių autorių poezija skubresnė, o Lidijos kontempliatyvi, meditatyvi, jos tekstų forma minimalistinė, nėra daug žodžių, o ir tie patys neįmantrūs (kartojasi įvaizdžiai, motyvai, temos), bet juose ir tarp jų labai daug erdvės, tylos, pauzių. Kažkas artimo būtų B. Pūkelevičiūtės „Metūgių“ (1952) moteriškumo temai, Liūnės Sutemos lėtam kalbėjimo tempui ir minimaliai eilėrašio formai ar jaunesnės kartos, jau augusios ir brendusios ne Lietuvoje poezijai (E. Juodvalkės). Poezijai, kurioje nėra sentimentalus, kartais nuslystančio į banalybes nostalgijos gimtąjį kraštui jausmo. O jeigu Lidijos poezijoje jo ir yra, tai jis pakylėtas į poetinį lygmenį, metaforizuotas. Pirmieji rinkiniai vadinosi gana rizikingai („Antrasis ilgesys“ 1978, „Prisiminimų inkarai“ 1982, kiti – „Vėjas ir šaknys“ 1991 Vilnius, rinktinė „Antrasis ilgesys“ 1991 Vilnius), tačiau debiutinė knyga buvo gana stipri, joje autorė prisilietė prie tų temų ir įvaizdžių, kurie kartojasi ir kartojasi visoje Lidijos poezijoje.

Pirmajame rinkinyje daugiau uždaresnės erdvės, autorė dar tik ieškojo laisvės savo minčiai ir vaizduotei. Pirmieji publikuoti tekstai turėjo programiškumo:

*Mano vaizduotės maras užnuodijo protą,
užaugino sparnus
Aš noriu apleisti gelžbetonio pasaulį
Ir surasti iš jausmų bronzos
Nulietą tikrovę*

rink. „Antrasis ilgesys“

Vėlesniuose rinkiniuose mintis jau išsilaisvinusi ir nuskaidrėjusi. Pagrindinės Lidijos temos – meilės ir moteriškumo. Ne veltui antrajame rinkinyje poetė epigrafu buvo pasirinkusi citatą iš „Giesmių giesmės“ (nors meniniu požiūriu antrasis rinkinys buvo silpnėsnis).

Aš ir kitas. Meilės tema. Moters archetipas (laukinė moteris, la loba,

Vis dėl to stichiškai stipresnis yra moters provaizdis, kalbančiosios raiška. Knygoje „Tylos erdvės“ ryškėjo moters archetipas, kuris dar labiau išgrynintas rinkinyje „Vėjo žvilgesys“ (2003). Teksto kalbantysis, tiksliau kalbančioji, atleidžia, kaip pavadinimų Clarissa Pinkola Estes, laukinės moters savybes, joje telpa animus, deivės, žemės – visų moteriškųjų pavaldų prasmės („mano plaukai žydi / mėlynom hortenzijom“). (rink. „Tylos erdvės“, p. 70). Ji prisiliečia prie gyvųjų ir mirusiųjų pasaulio, tik prisiliečia, iki gali visko neišsakydama, palikdama paslapties šydą. Apie stichišką moters prigimtį byloja ir pasikartojantys įvaizdžiai (tautosakiniai – saulės žuvis, duona, lino burės, šokis, daina; oda, kaulai). Įvaizdžiai, kurie turi gilios simbolikos ir kilę iš pirmykščio gamtos pasaulio. Rasi-

sukoncentruota įtampa, atskirose frazėse daug semantinio svorio. Kuriamas vaizdas, kuris reikalauja išžiūrėjimo, meditacijos, tylos pauzių (grafiškai tarp žodžių taip pat esama tuščios erdvės). Vaizdas, kvapas, spalva (mėgstama balta, sidabro spalva) priartinama, išdidinama, hiperbolizuojama, kiekvienam judesiui suteikima simbolinė ar metaforinė prasmė: „mano motina / sėdi / ir stebi / raudonus eukaliptus prie upelio / praeivius su šunimis <...> ji linkteli galvą“ (eil. „Mano motina“, p. 48), „Nebūdama / pripildysiu tavo / knygų puslapius // vandenynų kvapu“ (iš rink. „Vėjo žvilgesys“, p. 94). Arba:

BALTOS KOLONOS
kobalto karštyje
sugeria mintis

buzukio balsas virpa
prietemoj

liesos katės raivos
po vynuogynais

Deimantė, Ramutė, Lidija, Janina. 2010.10.06.

deivė)

Rinkinyje „Tylos erdvės“ (1999) dažnai šalia lyrinio subjekto yra kitas, kreipiamasi į tu. Tai meilės poezija:

MATAU TAVE
einant pro duris

geidžiu paliesti tavo
kūną

ir pirštais perbraukti
sidabruotus plaukus

kai susitinkame
jūra mūsų akyse

rink. „Tylos erdvės“, p. 38)

RAUDONA DUONA
mėlynas vynas
mano mylimojo tylūs
plaukai

rink. „Vėjo žvilgesys“, p. 80

me ir lietuvių tautosakos įvaizdžių ir nelietuviškų – egzotiškų pavadinimų (kukabaros, korelos, eukaliptai, cukraus namečiai). Rinkinio „Vėjo žvilgesys“ struktūra, skyrių pavadinimai suponuoja keturias stichijas („Vandenyno atodūsis“, „Medžių aidas“, „Saulės durys“, „Vėjo žvilgesys“).

VAIZDO PRIARTINIMAS (PRASMĖS HIPERBOLĖ)

Skubriai akiai ir ausiai Lidijos tekstai gali pasirodyti pernelyg paprasti, trumpi, kartojasi tie patys įvaizdžiai ir metaforos (jūra, vandenynas, dangus, žuvėdra, saulė, šešėlis). Tačiau trumpuose tekstuose, it haiku,

ir bugenvilijomis

nė vienos žuvėdros
jūra nustoja alsavus

rink. „Vėjo žvilgesys“, p. 118

Svarbiausia yra atrasti koda, kaip tekstą išgirsti. Tik skaitant lėtai ir atidžiai imanu išvelgti Lidijos teksto grožį. Kai skaitoma paskubomis (kaip įprasta skaityti lietuvių autorių poeziją), vaizdai prabėga, o skeptikui skaitytojui gali kilti klausimas: kolonos, katės, vynuogynas – kur čia poezija?

Tokių tekstus reikia tiesiog medituoti, tuomet atsiveria kitas suvokimo lygmuo, skaitytojas pakylėjamas truputį aukščiau, transcendentuojama į metafizinę erdvę, prisiliečiama prie būties paslapties, kai pasaulis

Beatričės Namai. Lidija klauso, Ramutė skaito. 2010 m.

atrodo tarsi nuščiuvęs:

PLASNOJANČIOS
PUŠYS
vandenyno atodūsy
pažadina saulę
albatrosų srydį
jūra atveria uolas
debesys žvelgia
į kadagių blizgesį

rink. „Vėjo žvilgesys“, p. 28

Krikščioniškoje tradicijoje toji nuščiuvimo būseną primintų apokaliptinius vaizdus, kai pranašas Jonas stovi ant jūros kranto ir stebi. Lidijos poezijoje ataidi ir pagoniškų apeigų atgarsiai, o kontempliacijos skvarba artima rytietiš-kai patirčiai.

... Meilė prarastam laikui. Prarastas laikas – kaip ant stalo pamiršta duona*, sudžiūvusi duona. Ją galime atiduoti žvirbliams. Galime ir išmesti. Arba galima ją valgyti kaip vaikystėje: pamirkytą piene, kad suminkštėtų, aplietą išplaktu kiaušinio tryniu su cukrumi ir pakeptą keptuvėje. Ji, sudžiūvusi duona, neprarandama, nes mes ją valgome. Neprarandama. Prarastas laikas neprarandamas, nes artėjame prie metų pabaigos, kai valgome savo mirtį – sulig kiekviena sekunde, sulig kiekvienu kashniu. Prarastas laikas yra apstus, maitinantis laikas.

Christian Bobin

Iš prancūzų kalbos vertė
Genutė Matevičiūtė

* prancūziška duona, bagetė, balta, panaši į mūsų batoną

Paul Evans nuotr.

Ieva URBONAITĖ

Nuo 15-os išnaudotos lietuvės gelbėjimo istorija: grėisė 8 metai nelaisvės

Į vagystes už narkotikus įtrauktai 15-metėi iš Lietuvos grėisė 8 metai nelaisvės. Vos sulaukusi pilnametystės ji buvo suimta – apkaltinta didelio kiekio narkotikų gabenimu ir prekyba, mat turėjo jų parūpinti grupei vogti vežamų žmonių. Tik po 4 metus trukusių teisinių procesų mergina pripažinta prekybos žmonėmis auka.

Kaip pasakojo visą tą laiką ją lydėjusi Vilniaus arkivyskupijos Carito programos Pagalba patyrusiems smurtą ir prekybos žmonėmis aukoms vadovė Angelė Lazauskienė, 15-os paauglė buvo užverbuota Jungtinėje Karalystėje, kur gyveno su mama, atvežta į Lietuvą, tačiau daryti nusikaltimus gabenta į įvairias šalis.

„Lietuvoje ji jau išteisinta, tačiau į Jungtinę Karalystę negali vykti, nes ten vis dar yra kaltinama“, – sakė A. Lazauskienė.

Su Carito atstove kalbėjomės ne tik apie šį atvejį, bet ir koks svarbus palaikymas prekybos žmonėmis aukoms bei jaunimo, kitų pažeidžiamų visuomenės grupių švietimas apie naujas prekybos žmonėmis formas ir kaip nepakliūti į spąstus.

- Jau žinome, kad Jūsų globotai merginai grėisė 8 metai nelaisvės. O jos išnaudotojui?

- Nusikaltėlis „būtų sutikęs“ su dviejų mėnesių viešaisiais darbais, neva, turi tėvus, kuriuos reikia prižiūrėti, žmoną, vaikų, kuriuos reikia išlaikyti. Vis dėlto, situacija apsvirtė taip, kad ta mergina pripažinta nukentėjusiaja, o vagystėms ir narkotikų prekybai ją išnaudojęs žmogus gavo 10 metų laisvės atėmimo bausmės.

- Kiek laiko ir pastangų tai kainavo?

- Ketverius metus. Vyko ikiteisminis tyrimas, kur ji buvo kaltinama, tuomet apie dvejus metus vyko teisminis procesas, kuriame ji vis dar buvo kaltinama, ir tik teismo proceso metu buvo pamatytos aplinkybės, pripažintas jos išnaudojimas, pateikti kaltinimai išnaudotojui. Vėliau vykusiame teisminiame procese ji jau buvo nukentėjusioji, o jis – kaltinamasis. Viskas galutinai išsirišo apeliaciniame teisme.

- Kaip klostėsi Carito lydimos merginos gyvenimas tuos metus?

- Per tuos ketverius metus ji gydėsi, sutiko

savo žmogų, susilaukė kūdikio, pati juo rūpinasi. Tai yra nuostabu, turint omenyje, kad 15 metų tapusi prekybos žmonėmis auka ji negalėjo gyventi normalaus gyvenimo, kaip įsivaizduojame: eiti į mokyklą, būrelius ir pan.

Šiandien šis žmogus kuria savo gyvenimą, santykius, gali prižiūrėti savo vaiką, kuriuo nuo pat pradžių pati rūpinosi stebint socialinėms tarnyboms, o dabar – savarankiškai. Mes labai džiaugiamės. Tai – stebuklai, kuriuos galime matyti.

- Kas šioje ir kitose panašiose situacijose svarbiausia?

- Kad atpirkimo ožiais netaptų pažeidžiamieji, todėl aktyviai bendradarbiaujame su policijos pareigūnais. Jie su mumis susisieki ir dėl šios mergaitės, matydami, kad jai reikia pagalbos.

Pareigūnai atpažino, kad ji galėjo būti išnaudojama daryti nusikaltimus, nors teismine procedūroje tuomet buvo kaltinama.

Būti su žmogumi kai jam sunku nėra paprasta, o kai susiduriame su prekybos žmonėmis aukomis ar įtariame prekybos žmonėmis atvejus, žmonės yra tokiose dideliuose sunkumuose, kad be ilgalaikės ir

kompleksinės pagalbos jiems labai sunku padėti.

- Kas tuomet gelbsti?

- Bažnyčios, visuomenės, policijos veikimas kartu, nes pavieniui išties labai sunku padėti kai jėgos tokios neįlygios. Besipelnančiųjų iš prekybos žmonėmis pusėje – galia, pinigai, ryšiai, o aukų – dažnai tik pažeidžiamumas.

Prekyba žmonėmis, jau seniai tarptautinio masto, tad kova su ja – ne vien policijos, nevyriausybinų organizacijų ar valstybės, o, kaip sako popiežius Pranciškus, – visos žmonijos rūpestis. Jo iniciatyva nuo 2014 metų iniciatyvas prieš prekybą žmonėmis telkia Romoje įsteigta tarptautinė Šv. Mortos grupė. Teisininkai, policijos pareigūnai, socialiniai ir humanitariniai darbuotojai, Bažnyčios atstovai tarpusavyje dalijasi patirtimi ir ieškoti veiksmingų sprendimų žmogaus orumui apginti.

Šv. Mortos grupė man – atrama. Būdamas jos dalimi jaučiuosi gyva – veikianti išvien su kitais padedant prekybos žmonėmis aukoms.

- Turint omenyje, kad prekyba žmonėmis – vienas pelnin-

A. Lazauskienė.

giausių verslų, ar tainėra kova su vėjo malūnais?

- Kiekvienoje visuomenėje yra žmonių, kurie darys nusikaltimus ar ieškos lengvų pinigų išnaudodami kitus. Tačiau žmonių, kurie padės, visada bus daugiau. Tai reiškia, kad mes esame įgalūs keisti neįmanomas situacijas, tik reikia tuo patikėti.

Nuo manęs priklausė daug dalykų ir tą aš galiu pakartoti kiekvienam. Nuo žmogaus, kuris sutiko kitą žmogų ir jam padėjo, priklausė labai daug. Mes įgalūs keisti vienas kito situacijas į gera, pradėdami nuo savo aplinkos žmonių, iki bėgančių nuo karo, kurie yra ypač pažeidžiami.

- Ir tampa prekybos žmonėmis aukomis Lietuvoje?

- Deja, taip. Yra ukrainiečių, kurie išnaudojami darbe, gyvena vergiškoms sąlygomis.

Vien to, kad žmogus yra ne savo šalyje ir ne savo namuose užtenka, kad būtų labiau pažeidžiamas.

- Kaip patenkama į išnaudojimo spąstus?

- Metodai, kaip priversti žmogų daryti tai, ko nori išnaudotojai –

universalūs.

Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, prekiautojai žmonėmis tam pasitelkia baisiausius būdus. Moterims tai grupinis prievartavimas. O kas vyrams? Kodėl jie apie tai nekalba? Nes juos mušė, jie net savęs negalėjo apginti, ką ir kalbėti apie kito apgynimą. O kaip mes į vyrus žiūrime, kurie buvo mušami? Tarsi turėtų nepasiduoti, ne tik save, bet ir kitus apginti...

Nusikaltėliai bando apgauti, paimami dokumentai, o kai žmogus pamato realią situaciją, prasideda baisūs grasinimai, smurtas, nekalbant apie paprastą bandymą papirkti. Pažeidžiamumas didinamas bandymu įtraukti į priklausomybes.

- Kokia pagrindinė Jūsų žinutė mums?

- Kad smagu būti su linksmomis, laimingais žmonėmis, tačiau labai didelė vertybė būti su žmogumi jam sunkiu metu.

Šiandien mes turime kalbėti apie santykius su artimais žmonėmis ir matyti, kaip jie gyvena, kad turėtų į ką remtis. Taip pat matyti kaimynus, savo bendruomenę, į mūsų šali atvykstančius žmones, padėdami jiems, kai sunku.

Caritas nėra „cen-

trukas“, į kurią ateina patiriantys sunkumus. Mes patys keliaujame į didžiausias prekybos žmonėmis rizikos vietas: kur dalijamas maistas, šalia labdaros valgyklų, socialinių centrų, nakvynės namų, kad būtume prieinami galimai išnaudojamiems žmonėms.

Apie šiuolaikinę vergiją pasakojame specialistams, vedame mokymus jaunimui mokyklose, viešinėmės, kad nukentėjusieji ar jų artimieji kreiptųsi pagalbos.

Matau, girdžiu, rūpi švietimas kaip prekybos žmonėmis prevencija akcentuojamas ir nuotoliniame Lietuvos Carito renginyje „(ne) Matau, (ne) Girdžiu, (ne) Rūpi“, kuris vasario 8-ąją minint Pasaulinę maldos ir apmąstymo apie prekybą žmonėmis dieną nuo 14 iki 17 valandos bus transliuojamas Lietuvos Carito feisbuke <https://www.facebook.com/caritaslt>

Lietuvos vyskupų konferencijos Socialinių reikalų tarybos pirmininkas arkivyskupas Kęstutis Kėvalas, Vidaus reikalų ministrė Agnė Bilotaitė, kitų valstybės institucijų bei nevyriausybinų organizacijų atstovai, besidarbuojantys prekybos žmonėmis prevencijos srityje apžvelgs realią situaciją šalyje ir naujus iššūkius, aptardami, ar pakanka bendrų pastangų, kad besiverčiantiems iš prekybos žmonėmis būtų užkirsti keliai naudotis nežinojimu, patiklumu, pažeidžiamumu.

Kasdienio pagalbos aukoms darbo patirtimis ir konkrečiais atvejais dalinsis Carito, VšĮ Ramintoja atstovai, padedantys nukentėjusiems, specialistai, kurių pašaukimas – darbas su vaikais ir jaunimu. Ko, jų nuomone, mes, kaip visuomenė, nenorime pastebėti, girdėti, matyti ir kas dažniausiai dėl to nukentia.

Lietuvos Caritas

DAILIUOJI *Literatūra*

PETREIKIENĖ STEPANĖJĖ

ŽĖIMUOS BOČKIS

Groudīs... Žėimuos mets... Bet kuoki ta žėima, jė snėiga nier?..

Naktėš ėn i pabaiga... Ėš ož debesėis ėšlend mienou, ligo nuoriedams pasėžvalgītė po dar tabmėigtonti kaima... Mienou palėngvelėš ėškėša sava balta rėista raga, nustūmė po akėmis basėmaišonti debesi, žvilgteliejė sava vėino akė i žemė... ė šipteliejė... „Šėp tėp solaukiau,“ – pamėslėjė ėr ėš vėsuos sėluos pradiejė švėistė kap lėktarna, ka net abodo ragā pradiejė tėistėis...

Vo ciekaunoms tuo mienesė, ta geriau ni naklausk. „Kažėn, a jau kas žėna, ka pasnėga?“ – pamėslėjė ėr ėš žvilgteliejė pro vėinuos truobuos longioka... Balts švėisuos taks nutėsa par truoba ėr atsėriemė i medėnė luovas pašali. Ligo so ėlgās pėrstās sava žvilgsnio mienou apčiopėniejė luovas krašta, sieninka, ėšsėpūtosius plunksnėnius patalus, puodėškas kertė... „Ka-

žėn, kas ėe gol?“ – pamėslėjė ė sava baltās šaltās pėrstās slinka vės tuoliau... Ė kon to mėslėji! – isėrausėš nuoselė i puodėška, po patalu kalno mėiguojė kokiūm šėšiūm metieliu vākūtėlis... Mus't sapnava kon nuors gera, nes veidėlis bova dėdėlė ramos, vo lūpelėš šėpsuojuos... „Vo, kam aš paruođėso snėiga!“ – apsėdžiaugė mienou. Kāp muokie-dams švelniau ons pradiejė gluostītė vākūtėliu žondus, kap par stėgas parbraukė par ėlgas, ožsėrėitosės blakstienas... Mus't dongaus gražuolis dėdėlė stėngies ė švėitė ėš vėsuos sėluos, nes blakstienas nu tuo-kiuos rėškiuos mienesė švėisuos sovėrpiejė, ė vāka akelės atsėmerkė... Patalu kalns ligo atsėgava – vėins patalu pašalis kilsteliejė i vėršo, ė nu šieninka ont luovas pašalė nutėsa dvė pluonas baltas kuojelės.

Par šalta asla mienesė nutėisto takelio pri longa

Kninga skėrta tau, žemaiti, ka pats ė tava vākā sava gimtuojė kalba kalbietomėt. Sorinktė Plungės ė Rėitava krašta žemaitėškā rašontiuūm žmuoniūm rašimā. Ė vāks, ė jauns, ė pagivenės kninguo ras vėskuo: puosmu, dainūm, pasakuojėmu, joukūm, aple meilė... ė tūm daliku, katrūm ėš puometės natoram ėštrintė – sava pruotėviu kalbuos vėngribiu, žemaitėškuoji givėnėma būda, tautuosakas ėr etnėniū šaknūm. Vo tėp!..

Kningas sodarėtuojės ė redaktuorės Daukontātės Adelės žuodis.

BUNKA EUGENĖJOS

PLUNGĖS PALONGIE

*Plungės palongie pėdas ispaustas,
Kelė kelelė - šėrdiems ėšaustė.
Vondou Babrunga, kūlis Gondėngas -
Laika dolkelės nagāilestėngas.*

*Rītā - Kontautiūs, Alksniēnā - i vakarus,
Saulelė nešas lėnėnius apdarus,
Sok rata po rata naapsėblausdama,
Mėnėjės vaguo drabuži skalaudama.*

*Sėkio so Saulė - mona adėnas,
Nakaštavuoju dar vėsū vardėnu...
Skob gėmėnelė bornas mazguotė
Vės napavargdama vartu kėlnuotė...*

*Kas baatejė - Plungie palėka
Arba givėnėma, arba skatėka...
Liōb atsėmindavuum vėsus ož karta
Katrėi jau bova, katrėi pri vartu*

*Arba palongie pėdas ispaudė,
Kelius kelelius šėrdiems ėšaudė...
Vondou Babrunga, kūlis Gondėngas -
Krėkšta drabužie, kalnalie smėltingam...*

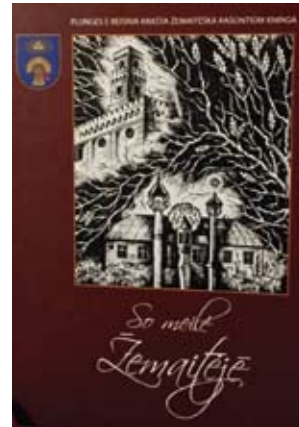
*Kumet veiziesi, tumet matėsi,
Tumet gėrdiesi, kumet sakėsi,
Kumet ėšėsi, tumet parėsi,
Savi pametės, Plungie atrasi.*

nustėpėciuojė dvė mažas pri šalta stėkla ėr aiktėpiedelės. Vākūtėlis pri- liejė ėš džiaugsma. „Žėi- kėša sava maža nuoselė ma, žėimal!“ – cėpteliejė

minties ė pats ni najota, kāp atsėdūrė pri doru. Basnėrtiuoms išuoka i klumpius, pagruobė ož šalta kap leds klėmbarė ė paspaudė... Doris sogėrgždiejė, ė vāka pastumtas atsėlapuojė lig gala... Vaikioks šuoka par slėnksti, sošvėsciujė marškėniūm padelkuoms ė momėnt atsėdūrė ont pamata. Dar ligo žadieje biegtė tuoliau, bet paslėda. Klumpė sobarškėjė vėins i kėta, kuojės nabklusė... Somostigavės ronkeliems ė kuojeliems, ligo varlūtis vākūtėlis ėšsėtėisė vėsuoms ketoriuoms ont pėrmuojė baltotelė snėiga. Ligo i minkštus patalus sosmėga ė vāka nuoselė. Stuojė mėrtėna tīla... Vākūtėlis jota, kāp tėrpt i borna papoulės snėigs, kāp šaltis pradiejė gnaibītė plėkus rėitėlius, kāp pradiejė skaudietė i žemė atsėtrėnkė kelė...

Vaikioks atsėkielė, mažās delnelės nusėbraukė nu bornuos snėigus, apsėportėna snėigėnus marškėnius, sosėrinka klumpius ė tekėns šuovė i truoba.

Mienou bova baėš-

Antoluogėjė „So meilė Žemaitėjė“ (Plungės r.: Ž. Pilitauskė IV, 2019 m.).

sėgostos, ka gal ba rėkala ons ton vākūtėli pažadėna, bet... baisė klėda.

Tas berniūkštis narkrėpė diemesė i nubruozdintus kelius, najota, kāp par plėkus rėitus varv batėrptos snėigs. Vāka šėrdelė daužies krūtėnie, kap žėboriokā blėzgiejė akelės. Ons šėpsuojuos tėp platė, ka bova matītė net ėskrėtosiu dontieliu vėitas.

Vākūtėlis ėš tėkra bova laimings – ons bova pėrms, pamatės snėiga, ė pėrms, pasėbočiavės so Žėimol..

Mienou, ėškėlės sava ragus i vėršo, lingavuos i šuonus ė šėpsuojuos. Ons bova ba pruota laimings, galiejės pamatītė tėkra vaikėška džiaugsma...

Šimeta – 2024-āsės – žemaitė skaitėtuojė gava poikė duovėna. Šveicarėjuo veikōs Jean-Marc Probst Mažuoje princa fonds prancūza lakūna ė rašėtuojė Ontuona de Sent-Egziuperi (Antoine de Saint-Exupéry) napakartuojėma pasaka „Mažasis princos“ pakartuojė žemaitėškā!..

Vertėma somėslėjė ėr atlėka M. Čioželė labdaruos ė paramuos fonds. Ėšvertė žemaitiu kalbuos žėnuovs Pabrieža Jūzaps.

Kninga būs duovėnuojėma muokėkluos, bibliotėkuoms. Anon galies gautė žemaitėškā skaitō – kas atės i sosėtėkėmus ė pristatėmus.

Jau veik svetainė <https://mazasis-princas.lt>.

Jau gal ton kninga ožsakītėis, vo kaina – kėik tėik pėningieliu i pasėšnekėjėmu telefonu „Sidabrinė linija“ saskaita. Gal tuos kningas ė klausītėis – J. Pabrieža so dainėninkė ėr artistė Gendvėlātė Austiejė (Austieja) igarsėna vėsa teksta. Gal skaitītė ėr elektruoėnė kninga.

- Soprastė gal tiktā tou, kou prisėjaukėni, - pasakė lapė. – Žmuonis jau nabor laika kou nuorintās soprastė. Anėi perk gatavus dāktus kriautovies. Bet nier tuokiū kriautoviu, kor būtom pardoudamė driaugā, diel tuo žmuonis nabor driaugū. Jego nuori driauga, prisėjaukink monė!

- Vuo kou aš torio darītė? – paklausė mažasis princos.

- Tori būtė dėdlė kontros, – atsakė lapė. – Pradiuo atsėsiesk ont žuolies tuoliau nu monės – vuot tėp. Aš veiziesio i tavė akėis kraštėlio, vuo to nieka nasakėsi. Žuodė tier nasosėpratėmu šaltėnis. Bet kuožna dėina to galiesi atsėsiestė vės artiau...

Kėta dėina mažasis princos apėntās atėjė.

- Geriau būtomi atėjės tou patio laiko, - patarė lapė. – Jego, sakėkem, atėisi ketvėrta valonda po pėitu, aš jau nu tretiuos pradiesio jaustėis laiminga.

//////////

Nasopratau anuo žuodiu, bet tiliejau. Poikė žėnuojau, ka narėk klausėnietė.

Mažasis princos bova pavargės ėr atsėsieda. Aš atsėsiedau šalėp. Kėik patiliejės ons pasakė:

- Žvaizdės ėr gražės diel tuo, ka kaži kor aug gelie, katruos nagal matītė...

Atsakiau „žėnuoms“ ėr tiliedams veiziejau i mie-

nesė apšvėistas smėltės bangas.

- Dikoma ėr graži, - pridūrė ons.

Tas bova tėisa. Dikoma mon vėsumet patėka. Siedi ont smėltės kalvuos. Nieka namatā. Nieka nagėrdi. Ėr vės tėik tīla ligu spindoliu...

- Dikoma atruoda graži dā ėr diel tuo, - paaiškėna mažasis princos, - ka kaži kor kavuo šolėnė...

Nustebau muomėnt sopratės, diel kuo tėp paslaptėngā švėit smėltė. Ka bovau mažos vaikioks, givėnau senuo truobuo, ėr žmuonis pasakuoje, ka tuo truobuo ėr pakavuots luobis. Žėnuoms, nieks nikumet anuo narada, gal ni naėiškuojė. Bet tas luobis ligu ožbūrė vėsa truoba. Sava šėrdie mona truoba kavuoje paslapti...

- Tėp, - pasakiau mažājam princou, - nesvarbė, ar ėr truoba, ar žvaizdės, ar dikoma, bet anū gruožė šaltenis ėr namatuoms!

- Aš dėdlė džiaugous, ka to sotinki so mona driaugė lapė.

Paskiau mažasis princos ožmėga, aš pajiemiau anou ont ronku ėr lėdaus i kėli.

Bovau sosėjaudėnės. Mon atruodė, ka nešo gležni – glėžni luobi. Atruodė, ka Žemie nier nieka gležnesnė. Mienesė švėisuo veiziejau i ėšblėškosė kakta, i

ožmerktas akis, i viejou vėrpontės plaukū sriougelės ėr mėslėjau: „Tas, kou aš matau, tier tiktā žėivie. Patėis svarbiausė nagal matītė...“

//////////

- Kou to nuori pasakītė?

- Ka nakti veiziesi i dongo, tiktā diel tuo, kad aš gėvensio vėinuo ėš anū ėr jouksious vėinuo ėš anū, tau atruodis, ligu joukas vėsas žvaizdės. Tiktā to vėins toriesi žvaizdės, katruos muok jouktėis!

Ėr ons dā karta nusėjoukė.

- Ėr ka to nusėraminsi (juk žmuogos ont galū gala vėsumet nusėramėn), džiaugsis, ka kaži kumet bovā sotėkės monė. To vėsumet būsi mona driaugs. Ėr nuoriesi jouktėis so monėm. Retkartės atėdarisi longa – tėp sau, diel maluonoma... Ėr tava driaugā nusėstėbies pamatė, ka to joukīs veiziedams i dongo. Tumet anėms pasakėsi: „Tėp, tėp, aš vėsumet joukous veiziedams i žvaizdės!“ Ėr anėi pamėslis, ka to ėšsėkraustė ėš pruota. Vuot kuokė bjaurė štoka būsio tau ėškrietės...

Ėr ons apėntās nusėjoukė.

- Ligu vėituo žvaizdiū tau būtiau paduovėnuojės gīva pekla mažū basėjoukontiu skombalieliu...

Ėr apėntās nusėjoukė. Paskou sorimtiejė:

- Žėnā... šiou nakti... to naatėk.

- Aš tavės napalėksio.

- Tau pasėruodis, ka mon skaud... gal net atruodis, kad aš mėršto. Tėp jau ėr. Diel tuo narėk i tou veizietė. Naverts diemesė rėkals...

- Aš tavės napalėksio.

Bet mažasis princos bova sosėrūpėnės.

- Žėnā... naatėk dā ėr diel givatės. Ka tau naitgeltom... Givatės ėr pėktas. Anuos gal igeltė paprastā diel maluonoma...

- Aš tavės napalėksio.

Bet vėina mintės anou nuramėna:

- Teisībė, ontram ikondėmou anuos nabor nuodū...

VAITKOS Kėstotis

Žmuogaus gyvenėms valog „Žybt“

Paruoduos atėdarėma dalėvė.

Paulauskaitė Kristinas nuotr.

Vasarė 3 dėina Plungė vėišuojie bibliotekuo bova sojodėms – laikruodėnė Buokšta salie Plungė ē Rėitava krašta fotoklubs „Žybt“ atėdarė metėnė paruoda „Žmogaus gyvenimas“. Sosėrinkosėjė aptarėniejė nuotraukas, vo tuos šnekiejė patė ož savi...

KLUBA VEIKLA

2007 metās Plungė biblioteka pradiejė paruodas „Fotoalėja“ – bibliotekas kėimelie ē Laisvė aliejuo Miesta švėntė šmuots nuotrauku ir ēsstatuoma vėsā dėinā. Fotuografā jou tuoliau, jou daugiau ē geriau paveikslava, vėn kvėitė i paruodas. Vėsė soprata – rėk klubā! Ožtroka kelis metus – nikāp nagaliejė rastė pėrmėninka...

2011 metās atsėradė klubas isėvažiava kāp vėn reikint. Ėšpaveikslouta ē Plungė, ē Rėitavs, ē vėsė Platelė. Žemaitėjė ēšvažėnieta skersā ēšėlgā, bova jau daug žėgiu i Lietuva ē kėtus Euruopas pašalius. Paruodas – vėina po kėtuos, vo pati svarbiuoji – metėnė.

METĖNĖ PARUODA

Vėsuokiausės temas bova siūluomas metėniems paruoduoms – ka vėsė „Žybt“ narė galietom pasėruodītė ēr atsėskaitītė... No vėršo vėn jiemė patrėjuotėnė, Žemaitėjė ē

Buokšta salie - Mušinskienės Emilėjės darbā.

Galvadiškytės Silvas nuotraukos – Inta, Vīts, Ėiva.

Viržinta Manta darbā.

žemaitėms skėrtuosės – tapatībės, kuodu ē genu...

2023-īsims „Žybt“ parašė pruojekta „Žmogaus gyvenimo fotostudija“. Somanėms bova kėits – važioutė i Žemaitėjės naciouonalėni, paveiksloutė ē filmoutė žmuonis, fiksoutė darbus ē švėntės. Plungės savėvaldībė pruojektou euru davė, no – mėnkā. Klubs gava pakeistė fotožėgiu planus. Plateliu krašta tīrėniejėmā – palauks. Ožtad paruoduo gal pamatītė nuotrauku ēr ēš Plungės, ēr ēš Rėitava, Telšiū, Raseiniu krašta.

PARUODUOS PRISTATĪMS

Paruoduos atėdarėmė klubā pėrmėninks Viržints Mants pripažėna: žmuogaus gyvenėms igaun pagreitė, laiks lek. Vo „Žybt“ narė kartis nu karta akėmėrksni sostuo, pamata, nupaveiksloun – iomžėn ē palėikt kėtėms.

Žmuogaus gyvenėms – žiaurė plati tema. Ė paruoduo – žmuonis gamtuo, žmuonis truobuo. Ožvės ēšraiškėngė – portretā. Mants pakulolėjė Mušinskienės Emilėjės, Jankuvienės Nijuolės paruodā pateiktas nuotraukas, katruos kvėit bėški pamėslitė... Napamėnavuojė sava triptėka, katras doud sopratėma, kāp fotuografā čė ē dabā paruoda mūsa gīvenėma. Vo bova tēp. Rėitava teatralā toriejė nusiūstė sava prisėstatėma Dainū švėntės rėkioutuojėms. Mants nuejė, sostatė artistus, lėipė ēšjungtė vėsas švėisas ēr oždegtė žvakės. Ė nutraukė. Ė gavuos tuokėi poikė paslaptingė vaizdā!

Kuožna miensė „Žybt“ skelb klubā konkursa. Temas būn vėsuokiausės: žmuonis ē metu laikā, židiejėms ēr atsėmėnėmā, mielėna spalva, ka-

liedėnė vaizdelė ē kas tik banuori. Kluba sosėrinkėmė ēšrenkams laimietuos, katras ē somėslėj kėta konkursa tema. Patės geruosės nuotraukas klubs liōb dietė i metėnė paruoda. No bova nutarta šimeta anas paruodītė Fotoaliejuo. Metėnės paruoduos atėdarėmė tuos nuotraukas bova demonstruojėmas par pruojektuorio.

SVEIKĖNĖMĀ Ė PALINKIEJĖMĀ

Vėsus sveikėna mozėkontā ēš Plungės Mykuola Oginskė mena muokėklas, rėkiuojėmis muokėtuojės Veniulienės Ligitas.

Pėrmėninks Mants pasėdžiaugė dėdėlio klubā gerbieju būrio – Plungie fotografėjė vėsumet bova vertėnama.

Bibliotekas direktuorė Gurevičiūtė Gintarė džiaugies bėndradarbiavėmo so „Žybt“ – fotuografu ožsėjemėms, tuoks huobis ir dėdėlė vikės.

Bovosi direktuorė Skierienė Violeta kalbiejė na tik api klubā. Vėskas prasėdiejė nu Slivskė Kuosta (ons nu sena garsėn Plungės krašta), nu Paulauskaitės Kristinas (paruodū ē pruojektu organizatuorės).

Kristina ē vėsa „Žybt“ sveikėna klubietės telšėškės Čapienės Alinas draugā ēš TAU – Trečiuojė omžiaus universiteta.

Truopnos bibliotekas lonkėtuos Grauslys Raimonds ēr sveikėna klubā so metėnė paruodo (anuo poikės nierėnės galiejė pasėgruožietė skaitėkluo, paruoduo „Žiemos koralai“).

Po pristatėma ē sveikėnėmu fotomena miegiejė aptarėniejė nuotraukas, veiziejė v aizdelius ēš „Žybt“ ke-liuoniū ē fotožėgiu. Vo klubā narė jau diedliuojė naujus planus.

Vaitkaus Kėstotė nuotr.

Plungė

RENGĖJAS – DRAUGIJA „SAULUTĖ“

LEIDŽIAMAS NUO 1994 M. SPALIO 4 D.

ISSN 1822-6817

Draugijos „Saulutė“ 2024 m. projektas „Gyva kalba – gyva tauta“, skirtas žemaitiško rašto metams.

Redaktorė –
Kristina Paulauskaitė

Korespondentai:
V. Liutikaitė, G. Matevičiūtė, K. Vaitkus,
A. Kuprelytė, D. Šimkutė

Rinko – Z. Jonušaitė, A. Šakienė.

Leidėjas:
Ž. Piličiauskas IV (Nr. 682008),
Slyvų g. 8, Kaušėnai, Plungės r.
Tel. +370 682 56 996.

Spaudė Ignatų spaustuvė
ul. Przemysłowa 26, 16-001 Kleosin
Straipsnių ir laiškų autorių nuomonės gali nesutapti su redakcijos nuomone.
Maketavo Žydrūnas Piličiauskas
Tel. +370 682 56 996.
E. p. zp55598@gmail.com).
Tiražas – 1000 egz.

Laisvės al. 19,
LT-90157 Plungė
Tel. +370 614 65 329.
E. p. zemsaulute@gmail.com